

Sociální služby pro seniory

Dotazníkové šetření realizované v obcích SO
ORP Strakonice v období březen – duben 2023

Bc. Helena Turková
29. 4. 2023

A) Procesní stránka

Dotazník byl vytvořen a rozeslán prostřednictvím on-line nástroje Google Forms v prvním březnovém týdnu roku 2023, opětovně byl některým obcím na základě telefonických konzultací zaslán prostřednictvím odkazu elektronickou poštou.

Dotazníkové šetření v dané lokalitě realizovala členka pracovní skupiny pro seniory Bc. Helena Turková.

Okres Strakonice se nachází v západní části Jihočeského kraje a svou rozlohou 1 032 km² je nejmenším okresem kraje. Na severu sousedí se Středočeským krajem (okresem Příbram), na západě s Plzeňským krajem (okresy Plzeň-jih a Klatovy), na jihu a východě s jihočeskými okresy Prachatice, České Budějovice a Písek. Okres můžeme rozčlenit na čtyři mikroregiony - Blatensko, Vodňansko, Volyňsko a Strakonicko. Počtem necelých 71 tis. obyvatel (včetně osob s dlouhodobým pobytem) se řadí na páté místo v kraji, ale hustotou obyvatelstva 68 obyvatel na km² zaujímá třetí místo za okresy České Budějovice a Tábor.

V okrese pak žije více než 21 tis. důchodců, z nichž 60 % jsou důchodci starobní.¹

Dotazník byl rozeslán všem obcím ORP Strakonice a z 69 obcí ho odpovědělo 53. **Návratnost dotazníků v SO ORP Strakonice tedy činila téměř 78 %.**

Zahrnuty byly otázky otevřené i otázky s výběrem z předem daných možností (vč. multi-výběru) – tyto však umožňovaly prostor k dalšímu vyjádření pro případ, že by předdefinované odpovědi nebyly v konkrétních případech vyhovující. Cílem této otevřenosti v možnostech odpovídání bylo ponechání dostatečného prostoru pro vyjádření specifičnosti situací jednotlivých obcí. Vícečetné odpovědi obdržely všechny otázky v dotazníku, vyjma otázky č. 16 a závěrečné otázky č. 21, k níž své vyjádření nezaslal nikdo z respondentů.

¹ Zdroj: ČSÚ, 2023

Dotazník obsahoval celkem 21 otázek:

1. Jméno obce, za kterou tento dotazník vyplňujete:
2. Vaše pracovní pozice / funkce:
3. Máte přibližnou představu o počtu seniorů ve Vaší obci, kteří potřebují pomoc druhé osoby s jednou nebo více následujících oblastí: stravování, péče o vlastní osobu (hygiena, oblékání), zdravotní péče (nelékařská)?
4. Pokud jste u předchozí otázky odpověděli "Ano", uveďte prosím přibližný počet těchto seniorů: *(Nepovinná otázka.)*
5. Mapujete aktivně situaci jednotlivých seniorů ve Vaší obci?
6. Pokud jste u předchozí otázky odpověděli "Ano", popište prosím, jakými způsoby, případně jak často, toto mapování provádíte: *(Nepovinná otázka.)*
7. Na koho se obracíte / s kým spolupracujete, pokud potřebujete zajistit sociální službu / pomoc druhé osoby pro konkrétního seniora s dosud nekompenzovanou potřebou pomoci? *(Nepovinná otázka.)*
8. Níže jsou uvedeny oblasti zahrnující základní životní potřeby, v nichž mohou senioři – na základě svého zdravotního stavu či sociální situace – potřebovat pomoc druhé osoby. Zaškrtněte prosím oblasti, ve kterých senioři a/nebo jejich blízcí ve Vaší obci nejčastěji poptávají pomoc:
9. Informujete seniory ve Vaší obci o konkrétních možnostech získání pomoci při zvládnutí základních životních potřeb?
10. Pokud ano, jakým způsobem jim tyto informace zprostředkováváte? *(Nepovinná otázka.)*
11. Na základě konkrétní situace ve Vaší lokalitě, odkazujete seniory s potřebou pomoci druhé osoby a jejich blízké spíše na:
12. Odkazujete seniory či jejich blízké poptávající pomoc na konkrétní sociální služby působící ve Vaší lokalitě?
13. Zprostředkováváte či dopomáháte s komunikací či přímo kontraktem mezi seniorem a konkrétní sociální službou?
14. Zaškrtněte prosím druhy sociálních služeb, které působí (tzn. nemusí zde mít sídlo ani kamennou pobočku) ve Vaší lokalitě:
15. Zvládají tyto služby ve Vaší lokalitě uspokojovat poptávku?
16. Pokud jste v předchozí otázce odpověděli "Ne", máte přibližnou představu o počtu odmítnutých / neuspokojených žadatelů o sociální službu pocházejících z Vaší lokality? Pokud ano, uveďte prosím jejich přibližný počet: *(Nepovinná otázka.)*
17. Které z uvedených služeb nepůsobí ve Vaší lokalitě, ale jsou seniory či jejich blízkými poptávány?
18. Dokážete vyčíslit poptávku z předchozí otázky? Pokud ano, uveďte prosím aspoň přibližné číslo: *(Nepovinná otázka.)*
19. Působí ve Vaší obci tzv. neformální pečující? *(Nejčastěji se jedná o rodinné příslušníky nebo blízké osoby, které o seniora "bezplatně" pečují.)*
20. Pokud jste v předchozí otázce odpověděli "Ano", z Vaší zkušenosti se jedná nejčastěji o: *(Nepovinná otázka.)*
21. Děkujeme za zodpovězení uvedených otázek, Vaše odpovědi přispějí k efektivnějšímu plánování sociálních služeb pro seniory v Jihočeském kraji. Máte ještě nějaké další poznatky, které byste k této problematice rádi uvedli? *(Pokud ano, napište je prosím níže či přímo kontaktujte člena pracovní skupiny pro seniory, který Vás s tímto dotazníkem oslovil.)*

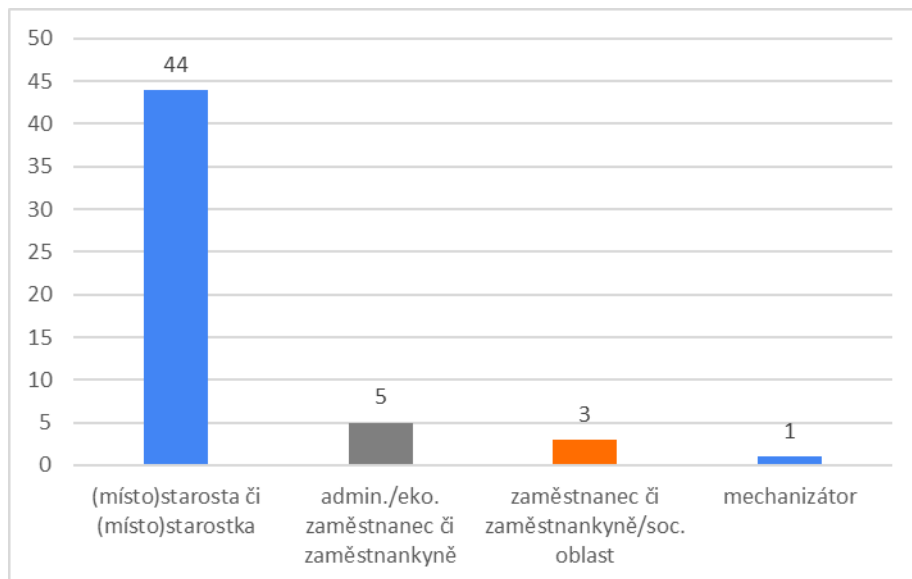
B) Vyhodnocení odpovědí

1. Jméno obce, za kterou tento dotazník vyplňujete:

Název obce	Dotazník zodpovězen	Název obce	Dotazník zodpovězen
Cehnice	NE	Nišovice	NE
Čejetice	NE	Nová Ves	ANO
Čepřovice	ANO	Novosedly	ANO
Čestice (městys)	ANO	Ósek	ANO
Doubravice	ANO	Paračov	ANO
Drachkov	ANO	Pracejovice	ANO
Drážov	ANO	Přední Zborovice	ANO
Droužetice	ANO	Předslavice	ANO
Dřešín	ANO	Přechovice	NE
Hlupín	NE	Přešovice	NE
Horní Poříčí	NE	Radějovice	ANO
Hoslovice	ANO	Radomyšl (městys)	ANO
Hoštice	ANO	Radošovice	ANO
Chrástřovice	ANO	Rovná	ANO
Jinín	ANO	Řepice	ANO
Kalenice	ANO	Skály	NE
Katovice (městys)	ANO	Slaník	ANO
Kladruby	ANO	Sousedovice	ANO
Kraselov	ANO	Strakonice	ANO
Krejnice	NE	Strašice	NE
Krty-Hradec	ANO	Strunkovice nad	
Kuřimany	ANO	Volyňkou	ANO
Kváskovice	ANO	Střelské Hoštice	NE
Libětice	NE	Štěchovice	ANO
Litochovice	ANO	Štěkeň (městys)	ANO
Malenice	ANO	Třebohostice	ANO
Mečichov	ANO	Třešovice	ANO
Milejovice	NE	Úlehle	NE
Miloňovice	ANO	Únice	ANO
Mnichov	NE	Vacovice	ANO
Mutěnice	NE	Velká Turná	ANO
Nebřehovice	ANO	Volenice	ANO
Němčice	ANO	Volyně	ANO
Němětice	ANO	Zahorčice	ANO
Nihošovice	ANO	Zvotoky	ANO

2. Vaše pracovní pozice / funkce:

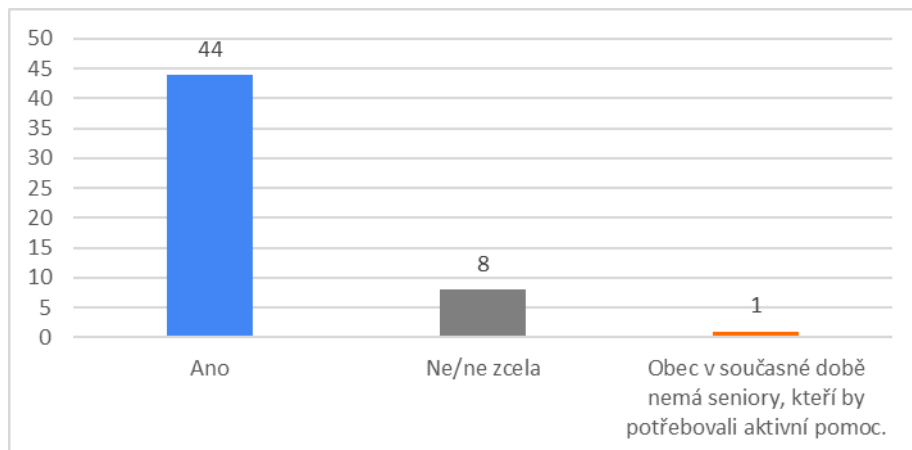
V 83 % dotazník vyplňoval přímo (místo)starosta či (místo)starostka obce, v pěti případech pak zástupce z řad ekonomických či sociálních pracovníků. Ve třech obcích byl dodáním odpovědí pověřený zaměstnanec či vedoucí v sociálních službách, ve městě Strakonice dokonce vedoucí sociálního odboru.

Obrázek 1: Odpovědi k otázce č. 2

3. Máte přibližnou představu o počtu seniorů ve Vaší obci, kteří potřebují pomoc druhé osoby s jednou nebo více následujících oblastí: stravování, péče o vlastní osobu (hygiena, oblékání), zdravotní péče (nelékařská)?

Valná většina (83 %) dotazovaných má představu o počtu seniorů, kteří potřebují pomoc druhé osoby s jednou nebo více uvedených oblastí. Osm respondentů přiznalo, že o tom nemají úplné informace. V Němčicích dle výsledků šetření nejsou žádní senioři s potřebou aktivní pomoci.

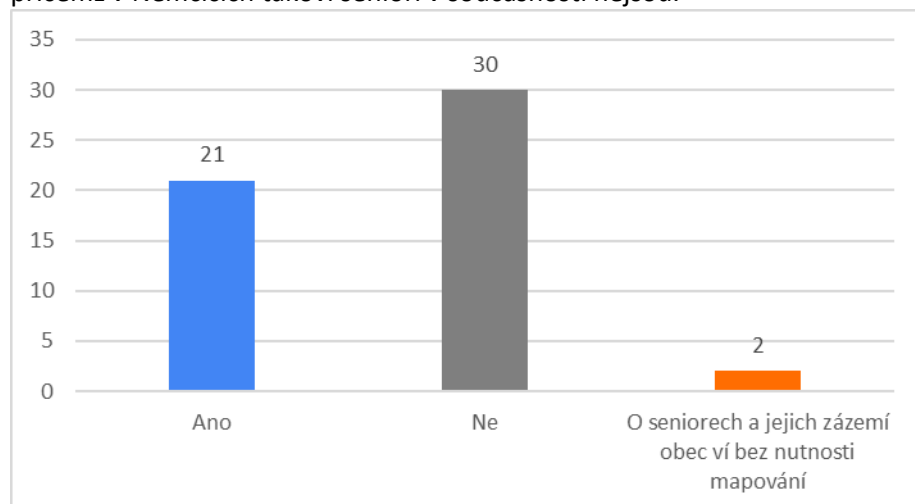
Obrázek 2: Odpovědi k otázce č. 3

4. Pokud jste u předchozí otázky odpověděli "Ano", uveďte prosím přibližný počet těchto seniorů: (Nepovinná otázka.)

Celkem 3 obce, a to Volyně, Volenice a Radomyšl, uvedly, že se přibližný počet těchto seniorů pohybuje na nebo nad hranici dvaceti. Kolem 15 seniorů s potřebou péče pak mají další 4 obce: Katovice, Nová Ves, Štěkeň a Osek. Přes deset těchto seniorů bydlí též v Pracejovicích a Chrástovicích. Z města Strakonice jsme tento údaj neobdrželi.

5. Mapujete aktivně situaci jednotlivých seniorů ve Vaší obci?

Více než polovina zapojených obcí v ORP Strakonice (57 %) přiznává, že situaci jednotlivých seniorů v jejich obcích aktivně nemapují, zbytek ano, anebo o jejich zázemí ví bez nutnosti mapování (Němčice a Kraselov), přičemž v Němčicích takoví senioři v současnosti nejsou.

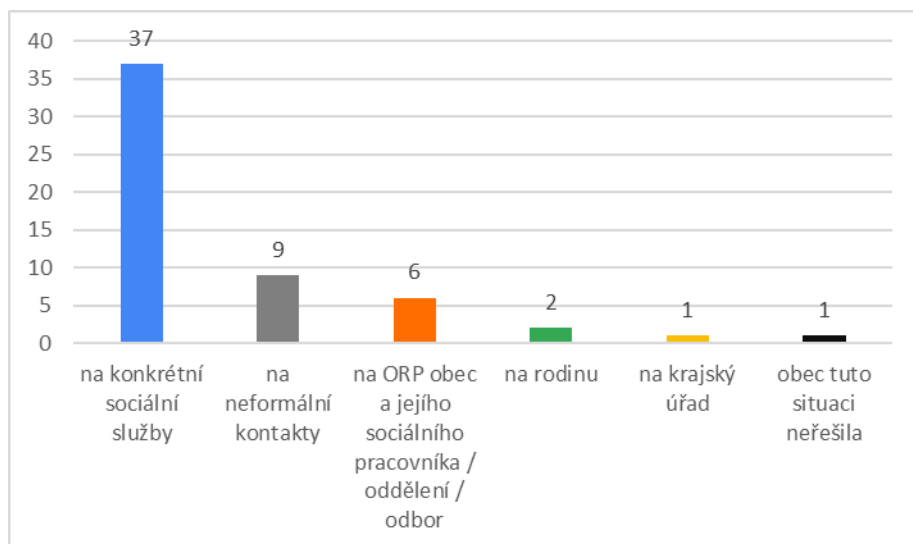
Obrázek 3: Odpovědi k otázce č. 5

6. Pokud jste u předchozí otázky odpověděli "Ano", popište prosím, jakými způsoby, případně jak často, toto mapování provádíte: (Nepovinná otázka.)

Město Strakonice situaci seniorů mapuje prostřednictvím plánování sociálních služeb na území ORP. Volně využívá místních znalostí a spolupracuje s Oblastní charitou Strakonice (v současnosti změna názvu na Charita Strakonice). V Katovicích mají na úřadě zaměstnanou pracovníci, která pečuje o seniory a trvale mapuje zájem o poskytované služby. Další obce kombinují evidenci obyvatel s osobními kontakty.

7. Na koho se obrácíte / s kým spolupracujete, pokud potřebujete zajistit sociální službu / pomoc druhé osoby pro konkrétního seniora s dosud nekompenzovanou potřebou pomoci? (Nepovinná otázka.)

Respondenti dotazníkového šetření se v uvedených případech nejčastěji obrací na konkrétní sociální služby (37), méně často pak na neformální kontakty (9). Z nabízených odpovědí byla nejméně preferovaná možnost využití ORP obce a jejího sociálního pracovníka / oddělení / odboru (6). Obce Novosedly a Pracejovice uvedly, že k řešení situace seniora vyzývají jeho rodinu. Ve Strakonících se kromě jiných možností obrací i na krajský úřad. Jedinou obcí, která tuto situaci neřešila, jsou Němčice.

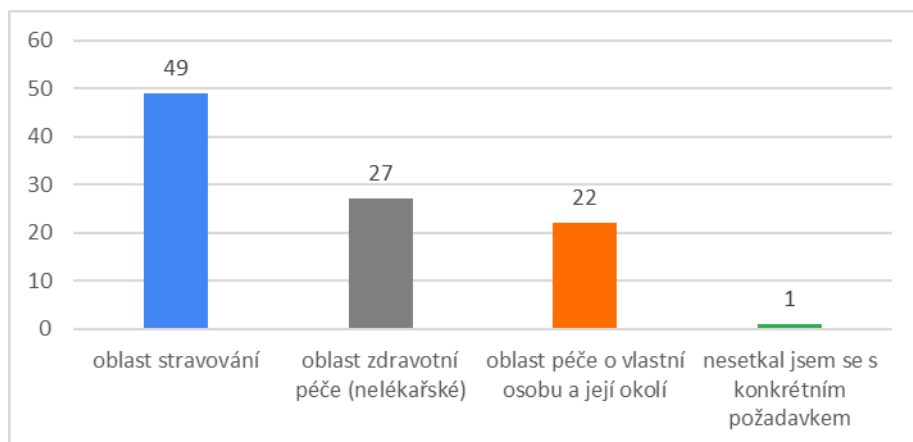
Obrázek 4: Odpovědi k otázce č. 7

8. Níže jsou uvedeny oblasti zahrnující základní životní potřeby, v nichž mohou senioři – na základě svého zdravotního stavu či sociální situace – potřebovat pomoc druhé osoby. Zaškrtněte prosím oblasti, ve kterých senioři a/nebo jejich blízcí ve Vaší obci nejčastěji poptávají pomoc:

Pro lepší porozumění otázce bylo 10 okruhů zvládnutí základních životních potřeb do 3 laicky srozumitelných kategorií:

1. oblast stravování
2. oblast zdravotní péče (nelékařské)
3. oblast péče o vlastní osobu a její okolí

Nikoliv překvapivě byla nejpreferovanější pomoc v oblasti stravování (49), následovala nelékařská zdravotní péče (pečovatelské / ošetřovatelské úkony) (27), pomoc v oblasti péče o vlastní osobu a její okolí byla zvolena 22krát.

Obrázek 5: Odpovědi k otázce č. 8

9. Informujete seniory ve Vaší obci o konkrétních možnostech získání pomoci při zvládnání základních životních potřeb?

Téměř 70 % obcí (37) včetně těch větších v rámci ORP informují seniory či jejich blízké o konkrétních možnostech získání pomoci při zvládnání základních životních potřeb. Ve Dřešíně je to ve většině případů po telefonické domluvě seniora popřípadě jeho zástupce. Zbýlých 16 obcí seniory neinformuje.

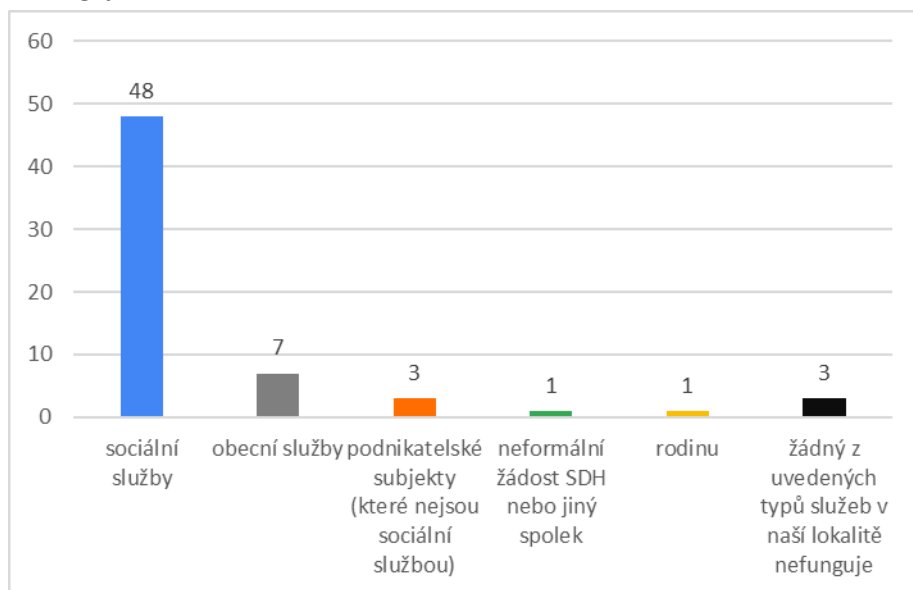
Obrázek 6: Odpovědi k otázce č. 9

10. Pokud ano, jakým způsobem jim tyto informace zprostředkováváte? (Nepovinná otázka.)

Mezi kanály předávání informací obce uváděly oficiální informační zdroje, např. zpravodaje, úřední desky, obecní nástěnky, letáky, místní rozhlas, SMS zprávy), ale tak osobní kontakt se seniory (zde zahrnuta i Charita Strakonice).

11. Na základě konkrétní situace ve Vaší lokalitě, odkazujete seniory s potřebou pomoci druhé osoby a jejich blízké spíše na:

Zdaleka nejčastěji jsou senioři odkazováni na poptání pomoci u sociálních služeb (48), dále na služby obecní (7). Méně jsou seniorům doporučovány podnikatelské subjekty (ve 3 obcích – Novosedly, Chrástovice, Hoslovice). V obcích Slaník, Nová Ves a Němčice dle dotazovaných žádný z uvedených typů služeb nefunguje.

Obrázek 7: Odpovědi k otázce č. 11

12. Odkazujete seniory či jejich blízké poptávající pomoc na konkrétní sociální služby působící ve Vaší lokalitě?

42 obcí seniorům doporučuje konkrétní sociální služby, 11 nikoliv.

Obrázek 8: Odpovědi k otázce č. 12

13. Zprostředkováváte či dopomáháte s komunikací či přímo kontraktem mezi seniorem a konkrétní sociální službou?

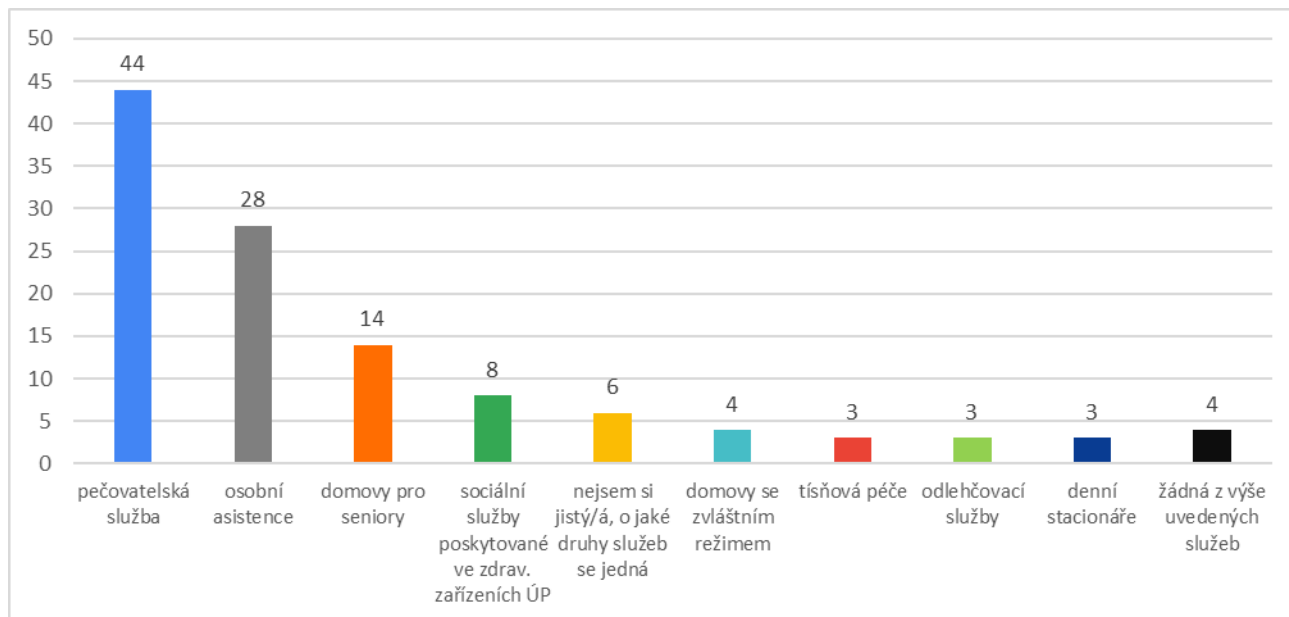
23 obcí se podílí na procesu nasmlouvání sociální služby, přičemž dvě (Přední Zborovice a Čestice) tak činí jen v případě, že je o jejich pomoc zájem. Zbylých 30 obcí do tohoto procesu nezasahuje.

Obrázek 9: Odpovědi k otázce č. 13

14. Zaškrtněte prosím druhy sociálních služeb, které působí (tzn. nemusí zde mít sídlo ani kamennou pobočku) ve Vaší lokalitě:

Z četnosti označení působnosti jednotlivých druhů sociálních služeb vyplývá, že nejdostupnějším druhem sociální služby pro obyvatele obcí v SO ORP Strakonice je pečovatelská služba (44), dále osobní asistence (28) a domov pro seniory (14), následované sociálními službami poskytovanými ve zdravotnických zařízeních ústavní péče (8). V lokalitě obcí Nová Ves, Němčice, Kalenice a Zvotoky nepůsobí dle dotazovaných žádný z uvedených druhů sociálních služeb. Celkem 6 respondentů si nebylo jistých, o jaký druh služeb v jejich lokalitě se jedná.

Obrázek 10: Odpovědi k otázce č. 14

15. Zvládají tyto služby ve Vaší lokalitě uspokojovat poptávku?

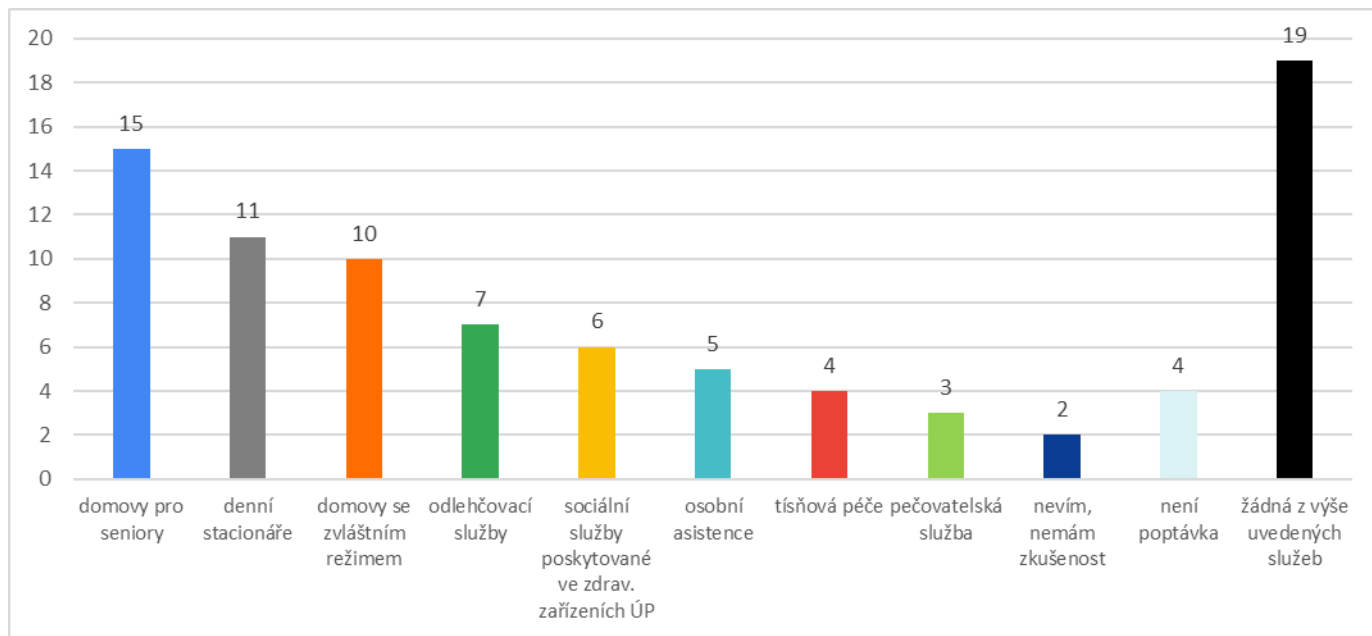
27 respondentů uvedlo, že v předchozí otázce uvedené druhy služeb dokáží uspokojovat poptávku, 22 odpovídajících adekvátnost poptávky a nabídky nedokáže posoudit. V obcích Strakonice, Katovice a Rovná dle dotazovaných poptávka uspokojena není.

16. Pokud jste v předchozí otázce odpověděli "Ne", máte přibližnou představu o počtu odmítnutých / neuspokojených žadatelů o sociální službu pocházejících z Vaší lokality? Pokud ano, uveďte prosím jejich přibližný počet: (Nepovinná otázka.)

Ve Strakonících je např. v městských domovech pro seniory a DZR převis 160 akutních neuspokojených žádostí, Katovice a Rovná na tuto otázku neodpověděli.

17. Které z uvedených služeb nepůsobí ve Vaší lokalitě, ale jsou seniory či jejich blízkými poptávány?

Nejpoptávanější jsou dle mínění respondentů domovy pro seniory (15) denní stacionáře (11) a domovy se zvláštním režimem (10). Pět a více dotazovaných postrádá odlehčovací služby (7), sociální služby (6) poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče či osobní asistenci (5). Čtveřice obcí uvedla, že žádný z uvedených druhů sociální služeb pro seniory, který by v jejich lokalitě nepůsobil, není poptáván.

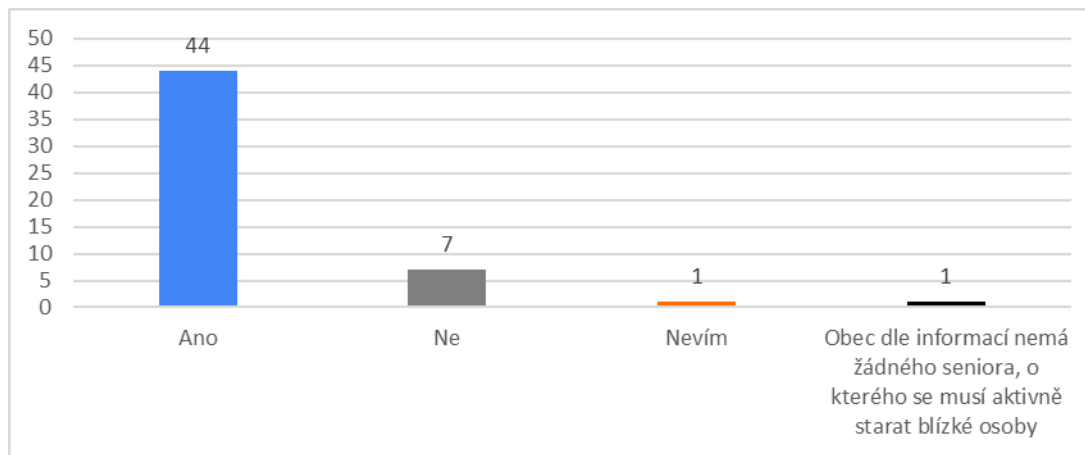
Obrázek 11: Odpovědi k otázce č. 17

18. Dokážete vyčíslit poptávku z předchozí otázky? Pokud ano, uveďte prosím aspoň přibližné číslo: (Nepovinná otázka.)

Konkrétní údaje zde dostáváme od obcí Dřešín, Strunkovice nad Volyňkou, Velká Turná a Droužetice (2 poptávající). Čepřovice, Vacovice a Drachkov udávají nulovou poptávku. Poptávku vyčíslenou v předchozí otázce tedy můžeme pokládat spíše za „dojmovou“ a obecnou.

19. Působí ve Vaší obci tzv. neformální pečující? (Nejčastěji se jedná o rodinné příslušníky nebo blízké osoby, které o seniora "bezplatně" pečují.)

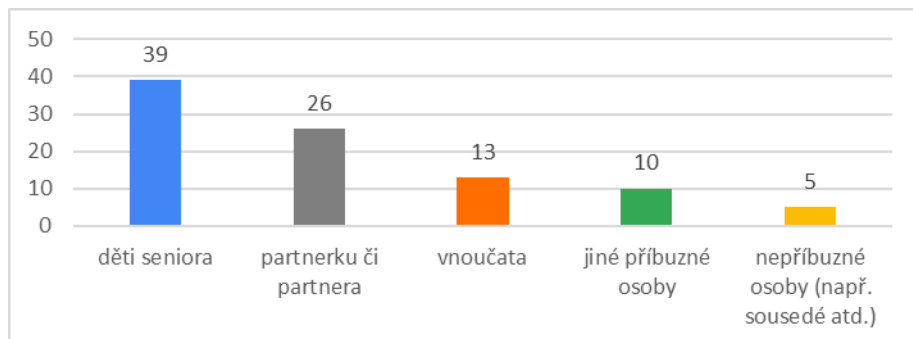
Ve většině obcí (44) působí neformální pečující, v sedmi nikoliv. V Malenicích si nejsou jistí, obec Němčice dle informací nemá žádného seniora, o kterého se musí aktivně starat blízké osoby.

Obrázek 12: Odpovědi k otázce č. 19

20. Pokud jste v předchozí otázce odpověděli "Ano", z Vaší zkušenosti se jedná nejčastěji o: (Nepovinná otázka.)

Jako nejčastější neformální pečující působí děti seniora (39), dále partnerka či partner (26), vnoučata (13) a jiné příbuzné osoby (10). Z údajů v odpovědích vyplývá, že v mnoha případech o seniora pečuje více generací dané rodiny.

Obrázek 13: Odpovědi k otázce č. 20

21. Děkujeme za zodpovězení uvedených otázek, Vaše odpovědi přispějí k efektivnějšímu plánování sociálních služeb pro seniory v Jihočeském kraji. Máte ještě nějaké další poznatky, které byste k této problematice rádi uvedli? (Pokud ano, napište je prosím níže či přímo kontaktujte člena pracovní skupiny pro seniory, který Vás s tímto dotazníkem oslovil.)

Možnost závěrečného vyjádření žádná z obcí nevyužila.

C) Shrnutí

Z obdržených odpovědí lze i díky vysoké návratnosti a šíři poskytnutých informací vyvodit, že většina obcí si udržuje přehled o situaci svých obyvatel seniorského věku. Představitelům obcí v tom pomáhají jak oficiální informační zdroje, např. zpravodaje, úřední desky, obecní nástěnky, letáky, místní rozhlas, SMS zprávy), ale tak osobní kontakt se seniory (zde zahrnuta i Charita Strakonice). Zdaleka nejčastěji jsou senioři v případě potřeby odkazováni na poptání pomoci u sociálních služeb, dále na služby obecní.

Nejdostupnějším druhem sociální služby pro obyvatele obcí v SO ORP Strakonice je pečovatelská služba, dále osobní asistence a domov pro seniory, následované sociálními službami poskytovanými ve zdravotnických zařízeních ústavní péče. V obcích Strakonice, Katovice a Rovná dle dotazovaných není uspokojena poptávka po sociálních službách. Ve Strakonících je např. v městských domovech pro seniory a DZR převis 160 akutních neuspokojených žádostí.

Nikoliv překvapivě byla v ORP Strakonice nejpreferovanější pomoc v oblasti stravování, následovala nelékařská zdravotní péče (pečovatelské / ošetřovatelské úkony) a pomoc v oblasti péče o vlastní osobu a její okolí. Respondenti dotazníkového šetření se v uvedených případech nejčastěji obrací na konkrétní sociální služby, méně často pak na neformální kontakty. V ORP Strakonice jako nejčastější neformální pečující působí rodinní příslušníci, přičemž v mnoha případech o seniora pečuje více generací dané rodiny.